

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. אף על פי שאמרו ... ואין דינר זהב קונה טלית ... אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו.....1
- ב. והנושא ונותן בדברים לא קנה והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו.....2
- ג. נתנה לבלן מעל ואמר רב דוקא בלן הוא דלא מחסרא משיכה אבל מידי אחריתא דמחסרא משיכה לא מעל עד דמשיך ... נתנה לספר מעל ... נכרי דלאו בר משיכה הוא ..5
- ד. אבל אמרו מי שפרע וכו' ... מילט לייטינן ליה.....6
- ה. מילט לייטינן ליה דכתיב בעמך בעושה מעשה עמך.....7
- ו. ערבון כנגד כולו הוא קונה.....10
- ז. הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אמר לו אם אני אחזור בי אכפול לך ערבונך.....11
- ח. מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים ... למטלטלין.....14
- ט. המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה השמיטה ... אם היה משכון כנגד הלואתו אינו משמט ואם לאו משמט.....16

דף מח.

א. אף על פי שאמרו ... ואין דינר זהב קונה טלית ... אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו

יש דברים¹ שיש בהם צד קנין, ומ"מ אינו קנין גמור ויכולים לחזור, אלא שכל החוזר בו חייב לקבל מי שפרע.

¹ שו"ע ונו"כ רד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ולפיכך אע"פ שחכמים² תיקנו שלא יקנו מטלטלין בכסף אלא במשיכה ואם לא משך יכולים המוכר והלוקח לחזור בהם כמו שהתבאר לעיל דף מז: מכל מקום כל החוזר בו, בין לוקח בין מוכר, אף אם נשתנה השער ולכן רוצה לחזור, לא עשה מעשה ישראל ומותר לקללו במי שפרע³, וחייב לקבל מי שפרע⁴, ואפילו לא נתן אלא מקצת דמים. ואפילו אינו רוצה לחזור אלא כנגד המעות שלא קיבל⁵. ולהלן יבאר כיצד מקבל מי שפרע.

ב. והנושא ונותן בדברים לא קנה והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו

אין המקח⁶ או המתנה נגמר, ואינו יוצא מרשות מקנה⁷ לרשות קונה, וכן אינם נקנים לדיני בעלות ולדיני אחריות, וכן לענין דיני חזרה, בדברים בלבד⁸, מבלי שיעשה קנין המועיל⁹. וכל שלא נגמר הדבר בקנין, אף על פי

² שו"ע ונו"כ שם

³ ועי' נחלת צבי סימן לד שהאריך לדון אם המקבל מי שפרע נפסל לעדות, ובמשפט שלום ריש סימן רד שהביא ג"כ מחלוקת הפוסקים בזה, והביא בשם שו"ת מהר"ם מינין סימן קא דלגבי חיוב מי שפרע לא מהני תפיסה, גם להסוברים דבחייב לצי"ש מהני תפיסה, ובר"ג כלל עו סימן מה הביא ג"כ דיעות הפוסקים, וכתב בשם שו"ת הר הכרמל חו"מ סימן לו שאף אם נימא שאין לפסלו לעדות, אין ליחדו לעדות לכתחלה, עיין שם, ועי' ערך ש"י סימן כח סעיף ב, ועי' ש"ך סימן רכב סק"ב.

⁴ ובגמרא משמע שחייב מי שפרע חמור מדין מחוסר אמנה, ולפי מה שנתבאר במשפט שלום בשם שו"ת ראנ"ח ח"א סימן ק"ח ד כופין אותו לקיים דיבורו, נראה דכ"ש שכופין לקיים הקנין כסף, כדי שלא יתחייב במי שפרע.

⁵ סמ"ע שם ג דגם מקצת כסף קונה הכל למי שפרע, כשם שמקצת כסף קונה בקרקע קנין גמור, וכתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים אות קכח שאפילו רוצה לוותר לו העירבון שנתן, חייב במי שפרע.

⁶ שו"ע ונו"כ קפט א

⁷ בפוסקים מוזכר שרבים א"צ קנין, והרמ"א בסימן קסג סעיף ו כתב שדברי הקהל א"צ קנין, ועי' ערך ש"י שם ובדברי גאונים כלל לא סימן א וסימן ג, ועיין בשו"ת בית יצחק חו"מ סימן סא שדן בזה, ונראה דפשיטא ליה דבמכירת קרקע פשיטא שצריך קנין, ודן שם באם לא היו כל הפרנסים שם רק רובם אם מהני המכירה, עיין שם, ובשו"ת תשורת ש"י סימן רח כתב דאף ברבים לא מהני אלא במקום שקנין מועיל, אבל בדבר שאין מועיל קנין, כגון באסמכתא, אף ברבים אינו מועיל, עיין שם, ועי' כנה"ג מהדו"ב סימן כב, ועי' משפט שלום סימן רד סעיף ט בהגדרת רבים לענין זה.

⁸ ונראה שגם הפורע חוב בסחורה צריך לעשות קנין בסחורה. פתחי חושן חלק ח פרק א הערה א

⁹ וכתב בפעמוני זהב בשם הגוא"ל שאם אמר לו שיקנה בדבר שאינו קנין אינו מועיל, אבל אם אמר לו אני יודע שאינו קנין ואני מקנה לך בדבר זה קנה, וצ"ע, ועי' שד"ח כללים מערכת ק' כלל עח סק"מ, ובחלק אס"ד מערכת ד' מינים סימן ג אות ו כתב השד"ח שאם ידעינן בבירור שרוצה להקנות בלב שלם יש מקום לומר שא"צ שום קנין, עיין שם, ובאבנ"מ סימן לו סוף אות ג הביא ג"כ מדברי התוס' בבכורות שבמקום שאנו יודעים שרוצה להקנות בלב שלם א"צ לדיני קנינים, ונראה מדבריו שאינו מועיל בסתם מקח, עיין שם, ועי' פתחי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שפסקו הדמים, ואפילו העיד עליו בעדים שמוכר או לוקח, אינו כלום, עד שיגמר כל דבר ודבר לפי קנינו. ושניהם יכולים לחזור.

ומ"מ ראוי להם לעמוד בדיבורם¹⁰, ואם חזר אחד מהם אף על פי שאינו חייב לקבל מי שפרע, ה"ז ממחוסרי אמנה¹¹ ואין רוח חכמים נוחה הימנו, ויש לב"ד¹² למנעו מכך ולקריתו עברייין. ואינו בכלל עושה מעשה עמך¹³, והב"ד יכריזו שאינו בכלל שארית ישראל לא יעשו עולה, והעובר על שארית ישראל וגו' נקרא רשע¹⁴, והב"ד מחויבים להתרות בו ולהוכיחו ולביישו ברבים¹⁵.

ולפיכך מוכר וקונה שסיכמו ביניהם בעל פה או בכתב על מכירת הפין במחיר מסוים, אפילו אם עדיין לא שילם הלוקח כלום, ולא נעשה שום קנין, בין אם לא טרחו לעשות קנין ובין אם עשו קנין שאינו מועיל, אסור לאחד מהם לחזור בו מהמקח בלי הסכמת השני.

אינו עובר משום מחוסר אמנה אלא כשפסקו ביניהם הדמים וגמרו ביניהם. וכן אם לא גמרו שאר תנאי המכירה, כל שנשאר עדיין פרט אחד שלא הסכימו ביניהם, או אפילו הסכימו על כל הפרטים אלא שרוצה להתייעץ עם מישהו, אינו בכלל מחוסר אמנה¹⁶.

לדעת הרבה פוסקים¹⁷ אפילו אם עשה הלוקח קנין בדבר שלא בא לעולם, כגון חקלאי שמכר את הפירות שלו לפני שצמחו די הצורך, הגם שמצד הדין הקנין אינו תופס וגם

חושן שם פרק יט הערה יא בדין תפיסה בקנין שאינו מועיל, ועיי"ש פרק יב הערה יט אם נעשה הפקר בקנין שאינו מועיל.

¹⁰ שו"ע ונו"ב רד"ז ורמ"א שם יא

¹¹ עיי' במנח"פ סימן יד ובשירי המנחה שהאריך לדון אם הך דמחוסר אמנה הוא מדאורייתא או מדרבנן, ומדברי הקצה"ח סימן רכא סק"א משמע דמחוסר אמנה דומה לדין תרעומת, ועיי' שו"ת שבט הלוי ח"ו סימן רלו אות ו.

¹² במשפט שלום בשם שו"ת ראנ"ח ח"א סימן קיח שיש בלשון זה גם איסור.

¹³ שו"ת הר"י מיניץ סימן קא כתב בשם מהר"ם

¹⁴ אמנם בש"מ דף מט כתב בשם הראב"ד שאינו נקרא רשע.

¹⁵ מדינא מכין אותו עד שתצא נפשו, אלא שבזמן הזה אין כח ביד יפה, ועכ"פ מה שבידינו מחויבים לעשות עד שיעשה תשובה וירצה את חברו, וסיים, רחמנא ליצלן מכיסופא דעודה"ז ועולם הבא.

¹⁶ פתחי חושן שם הערה ד

¹⁷ ולכאורה נראה שאין דין מחוסר אמנה אלא בדבר שמועיל בו קנין, אבל דבר שאין מועיל בו קנין, כגון דשלב"ל, לא שייך מחוסר אמנה, שאינו אלא במקום שקנין קונה קנין גמור. ובכנה"ג סימן רד כתב בשם שו"ת הרא"ש שבדברים שאין בהם קנין אין בהם משום מחוסר אמנה, וצ"ע, ובמשפט שלום סימן רט משמרת שלום אות ג הביא בשם מהר"ם מיניץ סימן לה דבדשלב"ל יש בו משום מחוסר אמנה, וכתב עוד דכל שלא חזר בו המקח קיים, ומסתמא לא ירצה להיות בכלל מחוסר אמנה, והביא עוד בשם שו"ת נחלת שבעה שהביא דברי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא שילם עדיין הלוקח, אם צד אחד יחזור מן המקח בלי הסכמת השני הרי הוא נקרא 'מחוסר אמנה' ודינו כמבואר לעיל. ויש חולקים וסוברים שכמו שאין קנין תופס בדבר שלא בא לעולם, כך החוזר בו אינו נקרא מחוסר אמנה. והפוסקים הכריעו כדעה ראשונה.

בעל חנות המוכר¹⁸ חפץ שאין לו במלאי, דבר שהוא מאוד מצוי היום, אף שמצד הדין לא חל שום קנין, אם בסוף לא יספק מה שהבטיח הרי הוא 'מחוסר אמנה'.

וירא שמים¹⁹ יש לו לקיים אפילו כשגמר בלבו למכור לחבירו בסכום זה או לקנות ממנו²⁰. ומחילה מועלת לבטל דין מחוסר אמנה.

יש אומרים²¹ שאם נשתנה השער לאחר שנגמר ביניהם בדברים ורוצה לחזור, אין זה מחוסר אמנה, ויש חולקים.

כמו כן, אדם שהבטיח לחבירו שיתן לו מתנה מועטת, חייב לעמוד בדיבורו וליתנה לו.

המהר"ם מינץ, ומ"מ לדינא נסתפק בזה, ועיי' מנח"פ סימן רט לסעיף ה מ"ש בזה, והאחרונים דנו בדשלב"ל עם קנין, ואפשר שבדיבור בלבד בדשלב"ל אף דין מחוסר אמנה אין כאן, ובפנ"י גיטין דף עז משמע שאף בדיבור בלבד בכל מקח, אם עשו אח"כ קנין נקנה למפרע משעת דיבור, ועיי' אמרי בינה דיני הלואה סימן נא, ובשו"ת פרי יצחק ח"א סימן מט ונו, והאריך שם בדיני מחוסר אמנה ובדין מכירי כהונה.
¹⁸ עיי' בתשב"ץ (חלק ד מור השני תשו"י ג) ובחקרי לב (מהר"ב חו"מ סי' כט) ובשו"ת אגרות משה (הושן משפט חלק א סימן נח),

¹⁹ שו"ע הרב באו"ח סימן קנו סעיף ב, שו"ע הרב ה' מכירה ומתנה סעיף א עפ"י מ"ש בב"ב (דף פח) שזה בכלל ודובר אמת בלבבו, וסיים, וכן כל כיוצא בזה בשאר דברים שבין אדם לחבירו, יש לו לקיים מחשבות לבו, אם גמר בלבו לעשות איזה טובה לחבירו ויש בידו לעשותה, אבל צרכי עצמו, כל שאין בהם סרך מצוה אין צריך לקיים אפילו מוצא שפתינו, ע"כ. ועיי' פתחי חושן שם הערה ג שביאר שנראה דס"ל דכל שבין אדם לחבירו יש בזה משום סרך מצוה, וה"ו דומה לנדרי מצוה שיש אומרים שאפילו במחשבה חייב לקיים, וכמ"ש בשו"ע יו"ד סימן רנח דילפינן מפסוק כל נדיב לבו, ועיי' ספר צדקה ומשפט פרק ד סעיף ד, ושם נתבאר דלא חשיב נדר למצוה במחשבה אלא כשגמר בלבו לתת, אבל אם לא גמר בלבו אלא שחשב בהן ולאזן אין בזה משום נדר, וה"ה בנדון דידן.

²⁰ כתב בכנה"ג סימן רד בשם הרשד"ם שאם לא הספיק לקיים דבריו עד שמת המקבל, אין בו משום מחוסר אמנה, ובמנח"פ כתב בשם קצה"ח סימן רז סק"ט שחייב ליתן ליורשיו, אבל אם מת הנותן אין היורשים חייבים לקיים המקח, וכן משמע מהירושאי רעק"א.

²¹ ברמ"א סימן רד סעיף יא הביא ב' הדיעות, ובדיעה ראשונה כתב שאינו מחוסר אמנה, ובדיעה שניה כתב שאסור לחזור ואם חזר יש בו משום מחוסר אמנה, וסיים שכן נראה עיקר, ובסמ"ע שם ס"ק יב כתב שדעת המחבר שלא חילק משום דס"ל שאפילו בתרי תרעי יש בו משום מחוסר אמנה. והש"ך כתב בשם הב"ח שמסתפק להלכה, מאחר שבירושלמי משמע כדעת הרא"ש שאין בתרי תרעי משום מחוסר אמנה, וגם בדברי האחרונים נראה שהקלו בתרי תרעי. ובשו"ת הת"ס חו"מ סימן קב משמע שכל שנוי ענין שאילו היה יודע בשעה שגמר בדברים לא היה מתרצה למקח זה, חשיב בתרי תרעי, ונראה מדברי החת"ס שמיקל להלכה בתרי תרעי, וכדעת הש"ך, וכן משמע בשו"ת חכ"צ, ועיי' שו"ת שבט הלוי ח"ד סימן רה, ומצדד לומר דבהפרש גדול אף לדעת הרמ"א לית ביה משום מחוסר אמנה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

גם בדברים שבגלל סיבות אחרות לא שייך שיחול בהם קנין, כגון המבטיח²² לחבירו שיכבדנו במילת בנו או בסנדקאות, בין אם הילד כבר נולד ובין אם עדיין לא נולד, דעת הרבה פוסקים שאם יחזור בו מדיבורו נחשב מחוסר אמנה, ויש חולקים, אמנם השו"ע פסק כדעה ראשונה²³. גם אדם שלא הבטיח לחבירו בפירוש שימול את בנו, אך הלה רגיל למול את בניו, אסור לאב לתת לאחר למול את בנו, אם אין לו סיבה שלא היתה קיימת בזמן שמל את בניו הקודמים²⁴.

במקרה שהצד השני של המקח הוא גוי, אין על הישראל איסור לחזור בו מדיבורו אין בו משום מחוסר אמנה²⁵.

אדם שסיכם עם פועל שיעבוד עבורו²⁶, והפועל עדיין לא התחיל לעבוד, החזור מן ההסכם נחשב מחוסר אמנה.

**ג. נתנה לבלן מעל ואמר רב דוקא בלן הוא דלא מחסרא
משיכה אבל מידי אחריתא דמחסרא משיכה לא מעל עד
דמשיך ... נתנה לספר מעל ... נכרי דלאו בר משיכה
הוא**

²² עיין ביאור הגר"א יו"ד רסד יג ובערוך השולחן שם יב

²³ בשו"ת חתם סופר (יורה דעה סי' רמו) פסק בפשיטות כמו המהר"ם. וכן פסק במהרש"ג ח"א יו"ד מו

²⁴ כן דייק שו"ת מהרי"ק סימן עו מהמרדכי פרק כל הגט,

²⁵ במשפ"ש סימן רד כתב להוכיח מהסוגיא דבכורות דף יג

²⁶ כן נקט בפשיטות הסמ"ע (שלג, א)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נטל פרוטה²⁷ של הקדש ונתנה לבלן, אף על פי שלא רחץ מעל, שהרי²⁸ נהנה בהיותו רוחץ בכל עת שירצה, וכן²⁹ אם נתנה לאחד מבעלי אומניות מעל³⁰, אף על פי שעדיין לא עשו מלאכתו.

אולם אם³¹ קנה בה חפץ ולא משך, אם מן ישראל לא מעל, שעקרו רבנן קנין כסף לגמרי³², ואם מן העכו"ם מעל³³.

דף מח:

ד. אבל אמרו מי שפרע וכו' ... מילט לייטינן ליה

ביצד מקבל מי שפרע³⁴, אוררין אותו בב"ד, ויש אומרים³⁵ שאומרים כן ברבים כגון בבית הכנסת, ואומרים מי שפרע מאנשי³⁶ דור המבול ומאנשי

²⁷ רמב"ם הלכות מעילה פרקו הלכה ט

²⁸ ובכס"מ שם הקשה ויש לתמוה דהתם אליבא דר"ל דאמר משיכה קונה מן התורה קיימינן ואנן קיימא לן כר"י דאמר דבר תורה מעות קונות. וכבר הרגיש בזה בעל לח"מ פ"ג מהל' מכירה ויפה תירץ שם דמשו"ה בקנה בה חפץ ולא משך בישראל לא מעל משום דאע"ג דדבר תורה מעות קונות מ"מ חכמים הפקיעו את קנינו ותקנו דמשיכה יקנה (ודלא כפרש"י בד"ה קאי באבל שכתב דנפקא מיניה לענין קידש בו את האשה).
²⁹ עיין מעשה רקח שם. נראה בדעת רבינו דהך בעלי אומניות הוי דומיא דבלן דהרי נשתעבד לו באותו דבר והיכא דשייך כגון בלן הוי הדין שוה ולכך הקדים טעם הבלן כדי שנלמוד ממנו להיכא דשייך וכן נראה ממ"ש בפירוש המשנה שאחר שהזכיר דין הבלן סיים והקיש כפי אלו העניינים והדומים להם ע"כ. אולם עיין מרכבת המשנה שם שכתב מיהו בנתן פרוטה לאומן דלא שייך גזרת נשרפו חטיף בעליה אוקמינן אדין תורה דאף בישראל מעות קונות משו"ה בין בעכו"ם בין בישראל מעל הילכך לר' יוחנן ברייתא דבלן לאו דוקא וה"ה לספר ואידך ברייתא דבעיא בספר משיכה פליגא וס"ל דקנין עכו"ם במשיכה ובאומן עכו"ם איירי ולא קיי"ל כוותיה דודאי קנין עכו"ם אף במעות עיין שם שהאריך.

³⁰ דכל מידי דלא מיחסרא משיכה קנה בנתניה בעלמא.

³¹ רמב"ם שם הלכה י

³² כמבואר בלח"מ הנזכר וכ"כ ספר מחנה אפרים הל' מכירה בקנין משיכה סי' י"א והרבה האריכו האחרונים בזה אם מועיל קנין דרבנן בדבר שהוא מדאורייתא וכן אם מועיל דבר מדרבנן לבטל דבר מדאורייתא הלא בספרתם ועיין הר המוריה שם.

³³ דעכו"ם קונה בין במשיכה ובין במעות מדברי תורה ומדברי סופרים דמיד עמיתך בכסף ומיד עכו"ם או הא או הא אפי' מדרבנן. מרכבת המשנה שם הלכה ט

³⁴ שו"ע נו"כ רד ד

³⁵ רמ"א שם

³⁶ ועי' בסמ"ע שכתב שלכן מזכירין דברים אלה, שבהם נתפרסם השגחת ה' על מעשים רעים ופרע מהם בפומבי, ובערוה"ש כתב שבאו להזכיר לו דאע"פ שבדרך כלל אין נפרעין בעוה"ז, מצינו באלה שנפרעו מהם בעוה"ז, ואפשר שע"כ יקיים דבריו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דור ההפלגה ואנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו, ויש אומרים³⁷ שאומרים לו בנוכה הוא יפרע ממך³⁸.

ה. מילט לייטינן ליה דכתיב בעמך בעושה מעשה עמך

כל המקלל אחד³⁹ מישראל עובר בל"ת שנאמר (ויקרא יט פסוק יד) לא תקלל חרש ולמה נאמר חרש שאפילו זה שהוא אינו שומע ולא נצטער בקללה זו עובר בל"ת על קללתו וכ"ש השומע ומצטער בקללתו⁴⁰

אינו עובר בלאוין אלו עד שיקלל בשם מן השמות כגון יה ואלהים ושדי וכיוצא בהן⁴¹ או בכנוי מן הכנויים כגון חנון וקנא⁴² וכיוצא בהן⁴³

הואיל והוא⁴⁴ חייב אם קלל בכל הכנויים, כך אם קלל בכל לשון חייב שהשמות שקוראין בהן הגוים להקב"ה כגון גא"ט⁴⁵ כויו"ב הרי הן ככל הכנויים.

³⁷ רמ"א שם ולפי דעת השו"ע אין אומרים כן לנוכה, ש"אותו" לאו דוקא הוא, דהא מסיק, ואומרים "ממי" שאינו עומד בדיבורו, ולא בא כאן אלא לומר שאוררין על זה, והוא שמע וידע שגם עליו קאי. סמ"ע שם ז ט בכלל סג סימן ד הביא הד"ג במי שרצה לחזור ואמרו לו הב"ד שחייב במי שפרע ואמר שאינו רוצה לקבל וישלים דמי המקח, ואחר שיצא מב"ד חוזר בו ורוצה לקבל מש"פ, והעלה דיכול לחזור, עיין שם, ועי' אורחיה"מ כלל מט סימן ב וסימן ת. ובאורחיה"מ שם סימן ז הביא בשם שו"ת מהרש"ם ח"א סוס"י מ בשם שו"ת הר הכרמל, שאין הבן יכול להטיל מי שפרע על אביו, אלא מודיעין לו, אבל בהרשאה ע"י אחר מותר, עיין שם.
³⁹ רמב"ם סנהדרין פ' כ"ו ה"א שו"ע ונו"כ כו א' ונראה לי דלאו דוקא מקלל איש פרטי, אלא אפילו מקלל עיר מישראל ומכל שכן אם מקלל כל ישראל חייב מלקות" מנ"ח רל"א אות ב' ועי"ש ר"ס אות ו' דפלפל שם אי חייב על כל אחד ואחד או אינו חייב אלא כעל כולל
⁴⁰ סמ"ע חו"מ כ"ז ס"ק א'

⁴¹ ושבעה שמות הם השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש או הנכתב אדני ואל אלוה ואלהים ואלהי ושדי וצבאות יסודה"ת פ"ז ה"ב

⁴² וכן רחום הגדול הגבור והנורא הנאמן וחזק וכיוצא בהן כמש"כ שם ה"ה

⁴³ ודעת הראב"ד שם בהשגות דאינו לוקה אלא בשם המיוחד [דהיינו שם בן ד' אותיות הנקרא שם המיוחד כמש"כ מנ"ח ס"ט אות ב'] והכי איתא בירושלמי ועיין בכס"מ שם שיישב הירושלמי גם לדעת הרמב"ם

⁴⁴ מנ"ח רל"א אות ב'

⁴⁵ ועיין בנתה"מ שם ס"ק א' מה שנתאונן דבעו"ה אין נזהרים כלל בזה והושבים דכינוי המדובר בלשון עכו"ם אינו אלא תואר השם וכתבים אותו ונמצא אח"כ מוטל באשפה "וזהו המרי הגורם אשר בעו"ה וידל ישראל מאד במקום שש"ש מצוי ובפרט בבזיון ועל חנם"

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וארור⁴⁶ הוי לשון קללה כשמתכוין ונשמע לפי הענין שמקלל בזה⁴⁷.

לפיכך המקלל אחד מישראל ואפי' אינו בפנינו ואינו שומע ויודע כלל⁴⁸ כגון שאמר⁴⁹ "ה' יעניש את פלוני", וכיו"ב בין איש בין אשה בין גדול בין קטן ואפילו מקלל עצמו בשם או בכינוי או באחד מהשמות שקורים הגוים להקב"ה, ואפי' אינו מקלל בלשון הקדש אלא בלשון לע"ז⁵⁰ אם היה בעדים והתראה אע"ג שאין בו מעשה לוקה אחת⁵¹, משום לא תקלל חרש.

אינו לוקה עד שיתרו בו⁵² בפני עדים כשאר כל הייבי לאויין⁵³, אבל אם לא היתה שם התראה או שקלל בלא שם ובלא כינוי כגון שאמר ארור פלוני אינו לוקה אבל איסורא מיהא איכא⁵⁴.

⁴⁶ סמ"ע שם ס"ק ו'

⁴⁷ וארור בו שבועה בו קללה בו נדוי והכל לפי הענין שנשמע ממנו [שם].

⁴⁸ כ"כ בשל"ה הקדוש [שער האותיות אות ש' שתיקה י"ז] וז"ל "וכתב ראשית חכמה בשער הקדושה פרק י"ז וזה לשונו, שלא יקלל למי שאינו שומע, כמו שפירש המתרגם על לא תקלל חרש, לא תילוט דלא שמע. וכן אמרו בזוהר (ח"ג פ"ה, א), תא חזי, מאן דלייט לחבריה, ואיהו קמיה ואכסיף ליה, כאלו אושיד דמיה, והא אוקמינה. והאי קרא דלא חבריה עמיה, וההוא לייט ליה ההוא מלה, ולית לך מלה ומלה דנפיק מפומיה דלא אית ליה קלא, וההוא קלא סליק לעילא, וכמה קסטורי מתחברין עמיה דההיא קלא, עד דסלקא ואיתער אתר דתהומא רבה כמה דאוקמה, וכמה דינין מתערין עליה דההוא בר נש, ווי למאן דאפיק מילה בישא מפומיה, הא אוקמוה, עכ"ל. וכתב החסיד בעל חובת הלבבות, וכמה נתגנו בזה עמי הארץ בהוציאם קללות וגידופין:

⁴⁹ זה מתבאר ממה דאיתא לקמן דאל יהי פלוני ברוך לה' או אל יברכהו אל שאינו חייב כיון שהקללה באה מכלל דבריו א"כ כשאמר יהי פלוני מקולל לה' או יענישהו ה' שאמר להדיא הוזהר לשון קללה גמור

⁵⁰ חינוך מצוה ס"ט

⁵¹ ואע"ג דהוזהר לאו שאין בו מעשה שאין לוקים עליו בגמ' תמורה ג' ב' אמרי' "מגלן א"ר אלעזר א"ר אושעיא אמר קרא אם לא תשמר וכתיב והפלא ה' את מכותך הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות וכו' מי גרע מקלל את חבריו בשם ממוציא שם שמים לבטלה" ובמנ"ח שם מקשה "דפשוט דשמות הנמחקין לא שייך מוציא שם שמים לבטלה, כגון חנון ורחום, אם כן בודאי אינו חייב מלקות. וכן הוא הלשון בש"ס מקלל חבריו בשם, וסתם שם אינו בכלל שמות הנמחקים, והיאך יכולין אנחנו לחייב מלקות, אם לא מכתוב הזה דמבואר דהוא מחמת מוציא שם שמים לבטלה וכו' א"כ ודאי קשים דברי הר"מ, כיון דעשה דמוציא לבטלה אינו עובר בשאר שמות, וא"כ היאך ילקה במקלל".

⁵² שו"ע ונו"כ שם ב

⁵³ דלא תימא כיון דכל קללה נעשה בכעס ובריחטא והתורה הזהירה עליה יתחייב עליה אפי' בלא התראה קמ"ל שם ס"ק ד'

⁵⁴ ובמנ"ח ס"ט אות ד' הקשה מג"ל לאסור במקלל בלא שם דגמ' משמע דרק בבאה מכלל הדברים יש בו איסור אבל בלא שם מג"ל לאסור ובהרדים פכ"ד אות ט"ו כתב וז"ל "ואם קלל בלא שם או כינוי, איסורא דאורייתא מיהא איכא כדכתב בספר החינוך. ועונש שניהם גדול בידי שמים, ועליהם כתיב (דברים כח, נה) אם לא תשמור ליראה והפלה ה' את מכותך ואת מכות זרעך" וגו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן כשהיתה⁵⁵ הקללה באה מכלל הדברים כגון שאמר אל יהי פלוני ברוך⁵⁶ לה' או אל יברכהו אל וכיוצא בדברים אלו, איסורא איכא אבל אינו לוקה.

המקלל רשע⁵⁷ אפי' בשם פטור אבל אסור⁵⁸, וי"א⁵⁹ שמותר לקללו. אבל בעובר עבירה במזיד שמותר לנדותו⁶⁰, מותר אף לקללו ואפי' בשם, ואם עשה תשובה מתירין לו הקללה כמו שמתירין לו הנדוי⁶¹.

י"א⁶² שכשעשה דבר שלא כהוגן מותר לקללו על דבר זה.

⁵⁵ שם ושם ה"ד

⁵⁶ "ולכאורה צ"ע דלא יהיה ברוך למה הוא קללה, זה אינו רק לא ברכה ולא קללה, עיין קידושין ס"א ע"ב, ובר"ן שבועות פרק שבועת העדות [ט"ז ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אל] מה שכתב על רש"י, ובשער המלך פ"ו מאישות" מנ"ח ע"א אות ו' ועיין בסמ"ע שם ס"ק ז' דכתב "דכשהשם יתברך מסתיר פניו ממנו מלברכו ממילא הוא מקולל" וצ"ע אמאי לא הביאו המנ"ח הנ"ל

⁵⁷ "לא נתברר לי אי דוקא שהוא רשע עכ"פ מפסולי עדות דנקרא רשע הוא דאינו חייב, אבל אם אינו פסול לעדות כגון דעבר על לאו שאין בו מלקות דלאו רשע הוא אפשר דחייב. ואפשר כיון דמבואר בלשון עושה מעשה עמך, כל שעבר איזה עבירה, ואפשר אף עבירה דרבנן הוא בכלל אין עושה מעשה עמך עד שיעשה תשובה, ועוד חזון למועד אי"ה". מנ"ח ר"ם אות י"ז

⁵⁸ "והנה המקלל רשע מבואר בש"ס ובר"מ שם דפטור דכתיב [שמות כ"ב, כ"ז] בעמך, דוקא בעושה מעשה עמך. ועיין בלשון הגמרא שם דפטור, נראה דאיסורא איכא, וכבר הבאתי לעיל [שם] דכל מקום דפטור הוא אסור רק מדרבנן כמו בשבת, מ"מ זה דוקא אם קילל ככינויין כגון רחום וחנון, אבל בשמות המיוחדים נראה דאיכא איסור עשה, עיין תמורה ג' ע"ב מחמת דמוציא שם שמים לבטלה ועובר על עשה את ה' אלקיך תירא [דברים י', כ'], ובפרט בשם המיוחד הויה ברוך הוא וברוך שמו או בשם א"ד ולכאורה קשה לי לפי מה שכתבתי דאפילו רשע נראה דאיכא איסורא, ואם קילל אותו בשם המפורש עובר בעשה, ואם אינם רשעים המקלל אותם חייב מלקות, א"כ היאך קילל אלישע הנביא את הילדים ומקרא מלא הוא ויקללם בשם ה' [מלכים ב' ב', כ"ד], ואפילו אם היו רשעים איך עבר חס ושלום על איסור עשה, ובפרט למאן דאמר בש"ס סוטה מ"ו ע"ב מאי ראה שנתעברה אמם ביום הכיפורים אבל הם לא היו רשעים, או אפילו שהיו מקטני אמנה מ"מ לא היו אפיקורסים ומשחרב בית המקדש בטלו אנשי אמונה, עיין רש"י שם ד"ה מקטני, א"כ איך עבר על לאו שבתורה. והנה מבואר בגמרא שם מ"ז ע"א שהיה לו עונש על שגירה דובים עיי"ש, אבל מ"מ תמוה טובא, דנראה דהיה העונש על שגרים זה להילדים, אבל חס ושלום דאלישע הנביא יהיה עובר על לא תעשה ועשה, וצ"ע. ולדחוק ולומר דשרי לקלל המצער, דלא הובא זה בר"מ ואינו בש"ס, "מנ"ח שם אות ד"

⁵⁹ בשער משפט שם ס"ק א כשאינו עושה מעשה עמך מותר לקללו, ומוכח התם דבכל ישראל הדין כן, וכן הוא במס' ב"מ פרק הזהב דף מ"ח ע"ב.

⁶⁰ ועיי"ש "דכל הני דמציינו בגמ' באמוראי שקללו הווה הדבר חובה להיות כבוד התורה קבועה בלבבות ושלא יתרגלו בזלזול כבוד החכמים וזהו הטעם דמנדין על כבוד הרב" וכו' ועיי"ש שבוה יישב מה שמקשה במנ"ח היאך קילל אלישע הנערים במלכים ב' ב' דהתם היו חייבים נידוי על בזותם הנביא וממילא מותר היה לקללם.

⁶¹ חזו"א סנהדרין סי' כ' אות י'

⁶² ומשמע התם בתוס' ד"ה בעושה מעשה עמך דכל היכא שאדם עשה שלא כדין אף דלא מיקרי אינו עושה מעשה עמך שיהיה מותר לקללו בחנם מ"מ על דבר זה שעשה שלא כהוגן מותר לקללו. ותמיהני מהשמטת הסוד וש"ע דין זה. שוב מצאתי בהגהות מיימוני בפרק כ"ו מהלכ' סנהדרין (אות ב') שכתב שכל דינים אילו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ו. ערבון כנגד כולו הוא קונה

מכר לו בית⁶³ או שדה ונתן לו כסף, או שוה כסף, שוה פרוטה קנה הכל, ויש אומרים⁶⁴ שאינו קונה אלא כשנותן הכסף כפרעון על השבון דמי המקח, אבל לא כשנותן פרוטה לשם קנין כסף.

יש אומרים שאם נתן מקצת מעות סתם לא קנה אלא כנגד מעותיו⁶⁵, ולא קנה רק הגרוע שבשדה כנגד מעותיו⁶⁶, אלא א"כ הסכים המוכר שמקנה לו הכל במעות אלו⁶⁷, ויש אומרים⁶⁸ דוקא אם נתן לו בתורת ערבון, וכמו שיתבאר, אבל אם נתן לו בתורת פרעון אפילו בסתם קנה הכל.

דמי קדימה הנהוגים היום⁶⁹, דינו כתחילת פרעון י"א שקנה הכל. קנה וי"א שקנה הכל למי שפרע, שאם הלוקח חוזר בו נחלטו דמי הקדימה, ואם המוכר

הם דוקא בכשרים שנאמר ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך, עכ"ל. והוא נלמד מש"ס הנ"ל וכן הוא בשאלתות פרשת וישב (שאלתא כ"ז) וע"ש. שער משפט שם

⁶³ שו"ע ונו"כ קצ ב

⁶⁴ סמ"ע שם סק"א, דקנין כסף ילפינן משדה עפרון ושם היה דמי שווי השדה, והמ"ז חולק דמ"ש מהא דסעיף יז שאמר ערבוני יקון, ואינו בתורת שווי המקח, ועוד דהא גם קידושי אשה ילפינן משדה עפרון, וכסף בקידושי אשה אינו בתורת שווי אלא בתורת נתינה לשם קנין. ובנה"מ סק"ב הקשה ג"כ על דברי הסמ"ע, והקשה גם ממתנה ע"מ להחזיר, דודאי אינו על שווי המקח, ואפ"ה קונה, עיין שם שהסכים לדעת המ"ז. ובאבני מילואים סימן כט נראה שהסכים לדעת הסמ"ע, ועי' מנ"ח מצוה מג ומצוה שלו ובאבן האזל פ"א ממכירה. ובחזו"א חו"מ ליקומים סימן ט סק"ט כתב שאם נותן לו פרוטה בתורת מתנה ובוזה יקנה לו הקרקע, ודאי דלא חשיב קנין כסף, עיין שם.

⁶⁵ ובנה"מ סק"ג הביא דעת התוס' שהלוקח יכול לבטל כל המקח, שיכול לומר במקח שלם אני רוצה, וכ"ש באין בו דין חלוקה, שאינו רוצה להיות שותף עמו, ועי' חזו"א חו"מ סימן יג סק"ג.

⁶⁶ אא"כ זקף השאר במלוה.

⁶⁷ סמ"ע שם ס"ק טו בדעת רש"י והטור, אבל מסתימת דברי הפוסקים נראה שאפילו בסתם קונה הכל, ונראה דה"ה אם קנה כמה דברים ביחד ושילם על החשבון, ה"ז כאילו נתן על חשבון כל מה שקנה, ונעשה קנין על כל הסוגים, ואף לדעת הסמ"ע שקונה רק כנגד מעותיו, קונה באופן יחסי בכל מה שקנה, ואין המוכר יכול לומר שהקנין חל רק על חפץ אחד מהם.

⁶⁸ רמ"א שם י וכדעת התוס'

⁶⁹ כתב במנחת פתים בשם שו"ת בית שלמה, דאדרוף (דמי קדימה) הנהוג היום דינו כתחילת פרעון וקנה הכל, ואין דינו כערבון, ובשם שו"ת מים חיים (מובא בפת"ש סימן רז ס"ק נג) כתב דסתם דמי קדימה אין דעתו לקנות בו כלל רק כערבון שאם יחזור בו יהא מחול לו, וכתב המנח"פ שלדבריו המוכר יכול לחזור בו ואין עליו אפילו מי שפרע, וכשהלוקח יחזור יחלט לו האדרוף, ותמה המנח"פ דאין סברא לומר שהלוקח נותן דמי קדימה לגרוע כחו ולהשאיר הברירה ביד המוכר, אלא מסתמא נותן גם כהתחלת פרעון והוי כאומר בפירוש ערבוני יקון הכל, ולפי"ז קנה הכל למי שפרע, אלא שאם הלוקח חוזר בו נחלט האדרוף, ואם המוכר אינו מסתפק בהחלטת הדמי קדימה ותובע לקיים כל המקח, חייב הלוקח במי שפרע, אלא שכתב המנח"פ שמ"מ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אינו מסתפק בהחלטת הדמי קדימה ותובע לקיים כל המקח, חייב הלוקח במי שפרע.

ז. הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני

מחול לך והלה אמר לו אם אני אחזור בי אנפול לך

ערבונך

כבר התבאר במסכת נדרים דף כז. שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא"

קנין או התחייבות הנעשה בדרך אסמכתא אינו קונה⁷⁰, ועיקר הטעם שבאסמכתא אינו קונה הוא משום שכל שאינו גומר בדעתו אלא תולה

אין הלוקח חייב במי שפרע א"כ יחזיר לו המוכר האדרוף, מפני שיכול לומר קים לי כהנך פוסקים דהחלטת הערבון הוי אסמכתא, וכיון שלגבי המי שפרע הוא מוחזק יכול לומר קים לי, עיין שם, ועיי' שו"ת מהר"ש ח"א סימן יב.

כתב בחידושי רעק"א בשם חידושי הריטב"א שאם מכר לו עשר שדות ונתן לו מקצת דמים של שדה אחת שיקנה בהם הכל, אותו שדה קנה אף על פי שלא נתן לו כולו, אבל האחרות לא קנה. אבל נתן מקצת מעות סתם שלא על מקום מסוים קנה הכל, ע"כ...

⁷⁰ והב"ח בסימן רז (סוף ס"ק מז) הקשה מ"ש אסמכתא מכל דיני תנאי, וגם תנאי בני גד ובני ראובן היה תלוי באם יעברו, ותירץ בתירוץ שני דכל דין אסמכתא דלא קניא אינו אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא ודאי אסמכתא קניא, כשם שערב משתעבד מדאורייתא בלשון אסמכתא (אם לא יפרע הלוה), עיין שם. והש"ך ס"ק יח תמה עליו, וראיתו מדין ערב דחה הש"ך דשאני ערב דבההיא הנאה דסמיך עליה גמר ומשתעבד, ובקצה"ח סק"א תמך בדברי הב"ח, והביא בשם המרדכי בפ' שור שנגח שכתב דאסמכתא קונה בהקדש דהא אסמכתא קונה מן התורה כדגמרינן מערב, וערב משתעבד מן התורה כמו שלמדו מקרא דאנכי אערבנו, ומה שנחלקו הפוסקים בפרק כל שעה בישראל שהשכין חמצו לעכו"ם מדין אסמכתא, והרי מן התורה חמצו של ישראל הוא, תירץ הקצה"ח דכיון דמדרבנן אינו קונה אזלינן בתר דרבנן, וכמו שמצינו שקנין דרבנן מועיל לדאורייתא גבי קידושין (עיי' פרק א), ועיי' משפט שלום. ובמשפט שלום סימן רז סעיף יג ד"ה עוד העלה הביא בשם ספר ארעא דרבנן סימן עא שהביא מדברי רש"י בשבועות דף מז ד"ה משחק בקוביא שכתב גבי אסמכתא שאינו גולן מדאורייתא, ומשמע דס"ל כהמרדכי, והמשפ"ש הביא מדברי התוס' בסנהדרין דף כד ע"ב ד"ה ואלו שכתבו ג"כ משחק בקוביא אפילו למ"ד אסמכתא לא קניא אינו פסול מדאורייתא, כיון שאינו סבור לעשות איסור, ולפי"ז אפשר שגם רש"י סובר כן, אבל עיקר דין אסמכתא לא קניא היא מדאורייתא. ועיי"ש שהביא מכמה ראשונים דס"ל דאסמכתא אינו קונה מן התורה, ובד"ג כלל א סימן א הביא כמה אחרונים דאסמכתא מדאורייתא קניא, וכתב שלפי"ז במקום שיש פלוגתא אם הוא אסמכתא, הוי ספק בתקנה ואוקמה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בדבר אחר אם יתקיים או לא יתקיים⁷¹, הרי אינו מקנה בקנין גמור⁷², ונחלקו הראשונים באיזה אופן חשוב אסמכתא.

יש אומרים⁷³ שאם אינו מקנה לו עתה, אלא שהתנה עמו שאם יתקיים התנאי יקנה ואם לא נתקיים לא יקנה, אף על פי שנתקיים התנאי לא קנה משום שזה אסמכתא⁷⁴, ויש אומרים⁷⁵ שאם אמר שיקנה מעכשיו, מועיל גם באופן זה, ויש אומרים⁷⁶ דמעכשיו אינו מוציא מכלל אסמכתא.

וכן הדין במתחייב לחבירו⁷⁷, אפילו בעדים ובשטר, ותלה הדבר באם יהיה כך או אם תעשה כך אתן לך מנה או אמכור לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה לא אתן ולא

אדאורייתא דקנה, ואפילו בקרקע לא אזלינן בתר חוקת מרא קמא, ועי' שד"ח כללים מערכת א אות רלב ואות רמו ובפאה"ש שם אות נח.

⁷¹ ובב"י חו"מ רט האריך מדברי הפוסקים בתנאים שבגיטין וקידושין כגון אם לא באתי וכדומה, והא הוא אסמכתא, והביא בשם הר"ן דלא אמרינן דין אסמכתא אלא בדבר שיש לומר שהוא צריך לאותו דבר שהתנה ולא גמר ומקני בלא זה, כגון במכירה או הלואה שצריך למעות, וכן כיוצא בזה, אבל בגיטין וקידושין שמדעת עצמו עושה אם אינו גומר לגרש למה הוא עושה ומתנה וסומך שלא יעשה, ולכן לית בהו משום אסמכתא, וכתב הר"ן שלפ"ז גם במתנה אין דין אסמכתא, ומשמע שנחלקו הפוסקים בסברא זו, ועי' במשפ"ש שהביא דיעות הראשונים בזה, ונראה מדבריו דהוי ספיקא דדינא אם יש במתנה משום אסמכתא, אבל בב"י כתב שמדברי הרמב"ם וכל הפוסקים נראה שאין חילוק בין מכר ומתנה, בדיני אסמכתא. עי' שעה"מ פי"א מה' מכירה ה"ז שם מסתפק השעה"מ אם תולה הדבר בתנאי דלעבר אם היה או לא היה, אם חשיב אסמכתא, דאפשר כיון דתלוי בלעבר חשיב כמעכשיו, וא"כ תליא בפלוגתא אם מעכשיו מוציא מדין אסמכתא.

⁷² ובדין אסמכתא בעכו"ם, עי' מג"א סימן תמ"א סק"ב שנחלקו בזה הפוסקים, ובשו"ת חת"ם הנ"ל הסביר דהראב"ד ס"ל דאין דין אסמכתא לעכו"ם, משום שמן התורה אסמכתא קניא, אלא שחכמים תיקנו להפקיע קנין שנעשה שלא ברצון גמור, ובעכו"ם לא תיקנו, והניחו על דין תורה, ולהרמב"ם אפילו אם נאמר דס"ל דאסמכתא לא קניא הוא מדרבנן ובעכו"ם לא תקנו, היינו שישראל מעכו"ם קונה באסמכתא, אבל עכו"ם מישראל אינו קונה, דהשתא מישראל הפקיעו כ"ש מעכו"ם. ועיי"ש מ"ש בדין קנין באסמכתא בדיניהם. ועי' דברי גאונים כלל א סימן א ובמשפ"ש שציינו לכמה אחרונים שדנו בזה, ועי' שד"ח כללים מערכת ג אות נה ס"ק יז, ועי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב קו"א סימן יב.

⁷³ הרמב"ם (פי"א מה' מכירה ה"א), ומדברי המ"מ שם שסובר בדעת הרמב"ם שהחילוק בין תנאי לאסמכתא, שבתנאי מקנה לו עתה ומחזיקו בחפץ אלא שמתנה תנאי לקיום הקנין, משא"כ באסמכתא אינו מקנה ומחזיקו עתה בחפץ, אלא תולה הקנין בדבר אחר, עיין שם. וגם בב"י סימן רז כתב שטעמו של הרמב"ם דכל שהחזיקו מעכשיו אין בו משום אסמכתא

⁷⁴ שו"ע ונו"כ רז ב

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם וסעי' יד ועיין פתחי חושן חלק ח פרק בא

⁷⁶ רמ"א שם יד ובנה"מ שם סק"ז כתב שאי אפשר לומר דמעכשיו לחוד לא מהני, דא"כ כל תנאים לא יועילו, ובכל המקומות מצינו תנאים המתקיימים בלשון מעכשיו או על מנת, וע"כ פירש בדעת הרמ"א שלא אמרו דמעכשיו לחוד לא מהני אלא באסמכתא דקנס, כגון אם לא אפרע לך וכיוצא בזה, אבל בתנאים דעלמא ודאי מהני מעכשיו, עיין שם, ועי' שו"ת מהריט"ן סימן ק וסימן רפג.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אמכור, אף על פי שעשה או שהיה הדבר, לא קנה⁷⁸, ויש אומרים⁷⁹ שאין דין אסמכתא אלא כשקונס עצמו.

כל המתחייב עצמו בקנס ותלה הדבר באם יהיה כך או לא יהיה, או באם יעשה כך או לא יעשה, ה"ז אסמכתא, ובין אם נעשה הדבר או לא נעשה פטור מלשלם הקנס.

לפיכך הנותן ערבון לחבירו על מקח כלומר שנותן לו מקצת דמי המקח שלא לשם קנין, אלא בתורת ערבון שיהא בטוח שיגמור המקח, ואמר לו הלוקח אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך, וחזר בו הלוקח, יש אומרים⁸⁰ שזכה המוכר בערבון, מאחר שהוא כבר בידו⁸¹, ויש אומרים⁸² שחייב המוכר להחזיר לו הערבון⁸³.

⁷⁸ בפת"ש סימן רז ס"ק יז הביא בשם שו"ת בית אפרים חו"מ סימן לד בעסקי בטוח שמתחייב לשלם שווי הסחורה אם לא תגיע בשלום, שלכאורה חשיב כאסמכתא, ואף על גב דכל ערבות הוא אסמכתא ואפ"ה אמרינן דבההיא הנאה דהימניה גמר ומשתעבד, מ"מ לא דמי, כמ"ש בעה"ת בשם הרמב"ן (מובא בב"י סימן קיג אות ד) דערב לא חשיב אסמכתא גמורה, משא"כ הכא חשיב אסמכתא גמורה, ומ"מ העלה הבי"א דלפי טעם הרמב"ן דלכן לא הוא אסמכתא גמורה משום דהוי כתולה ביד אחרים, א"כ גם חיוב הביטוח עדיף מערב, שהרי אין בידו למנוע האונס, והביא מדברי הריב"ש סימן שח שדעת השואל דחשיב אסמכתא, והריב"ש חשיב דלא הוא אסמכתא מטעם שאין בידו, ואפילו לדעת הפוסקים שאינם מחלקים בדין אסמכתא אם היא בידו או לא, כמ"ש להלן, כתב הבי"א דנדון דידן הוי ממש בדין ערב. ומ"מ נראה שמדינא דמנהג הסוחרים מועיל בחיובי הבטוח, וגם בשו"ת בית אפרים משמע דפשיטא ליה שמצד מנהג הסוחרים חייב, אלא שיצא לדון אם גם מדינא חייב, עיין שם באריכות.

⁷⁹ הבי"ב בסימן רז (בס"ק יח ד"ה ואכתי איכא למידק) הביא בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סימן תתל"ג) שכתב דלא הוי אסמכתא בלשון דאי אלא כשאומר דרך קנס, ומשמע מדבריו דבהנך שהזכיר הרמב"ם לעיל שתלה הקנין באם יהיה או לא יהיה לא חשיב אסמכתא, וכ"כ הבי"ב בשם ספר החנוך מצוה שמוג שכתב בן בהדיא, וז"ל שם, שכל שיתנה האדם עם חבירו דרך קנס, כלומר שאם לא יהיה בן יענש בממון כך וכך, זה נקרא אסמכתא, וע"ז ארו"ל לעולם דאסמכתא לא קניא, ובלשון אחרת ארו"ל כל דאי לא קני, אבל תנאי שיתנה האדם עם חבירו ויאמר אם תעשה כך אף אני אעשה כך וכך כדרך בני אדם שמתנין בלשון זה, אין זה בכלל אסמכתא חלילה, שא"כ איך נמצא ידינו ורגלינו על כל תנאי ב"א זה עם זה, שכולן בלשון אם הם, ודאי התנאים כאלו א"א בלא"ה, וכתב הבי"ב שדעת החנוך כדעת הרשב"א. ודיעה זו לא הובאה בפוסקים. וגם בשו"ת הרא"ש כלל עא סימן ג כתב בן. ועיין פתחי חושן חלק ח פרק כא הערה ח

⁸⁰ שו"ע ונו"כ רז יא

⁸¹ הוא דעת הרמב"ם, וס"ל דכל אסמכתא שבא לידו זכה בה, ובמנח"פ בשירי המנחה הביא מדברי המ"מ שכתב דלכן בערבון לא הוי אסמכתא משום דע"ד כן נתן לו, ולא דמי למשכון שלא נתן לו שיהא חלוט לו, וכתב המנח"פ שלפ"ז המוכר סחורה לחבירו והתנה המוכר שאם לא יקח הסחורה לזמן המוגבל יוחלט לו הסחורה, לדעת המ"מ הוי אסמכתא, שהרי לא מסר לו עתה הסחורה, אמנם לשאר מפרשים כתב דגם בזה לא הוי אסמכתא, עיין שם. כתב בערוה"ש שאם מסרו הערבון ביד שלישי, אף להרמב"ם הוי אסמכתא, שהרי אינו בידו.

⁸² רמ"א שם

⁸³ כדעת רש"י והטור בשם הראב"ד, דאסמכתא לא קניא אף לאחר שכבר בא לידו, ועי' משפט שלום שהאריך בדין מקומות שנהגו שלא להחזיר הדמי קדימה, ועי' ד"ג כלל א סימן ט ובאורחיה"מ כלל א סימן ד, ובשו"ת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אמר⁸⁴ המוכר אם אחזור בי אכפול לך ערבונך שאחזיר לך הערבון ועוד סכום כזה בתורת קנס, וחזר בו, בזה כו"ע מודים דהוי אסמכתא ואינו בידו, ואין מחייבין אותו לכפול הערבון⁸⁵.

ח. מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מהם חמש מאות

זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים ...

למטלטלין

המוכר קרקע⁸⁶ לחבירו ונשאר ביד הלוקח אפילו זוז אחד שלא פרעו, והיה המוכר נכנס ויוצא לתבוע מעותיו, אף על פי שעשה קנין גמור על כל השדה, אין המקח נגמר בכולה, ונחלקו הפוסקים בפירוש הלכה זו⁸⁷.

תשורת ש"י סימן רכו. ובשורת הת"ס הו"מ סימן סו ד"ה מיהו כתב להסביר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ועי' מחנ"א דיני אסמכתא סימן ו ובאור שמח פי"א מה' מכירה ה"ד.

⁸⁴ שו"ע ונו"כ רז יא

⁸⁵ ומדייק הסמ"ע דאה"נ שאינו חייב לכפול הערבון, אבל מ"מ כנגד הערבון אינו יכול לחזור, ומדברי הדרישה בסימן קצ נראה דהיינו דוקא כשאומר ערבוני יקון, שא"צ לכפול הערבון ויקנה כנגד כפליים מסך הערבון, אלא לא קנה אלא כנגד מעותיו, אבל כשלא אמר ערבוני יקון, לא קנה כלום, ואינו מחזיר לו אלא דמי הערבון. וצ"ע דברי שא אירי כשלא אמר יקון, כמ"ש בס"ק כג.

⁸⁶ שו"ע ונו"כ קצ י

⁸⁷ עי' סמ"ע שם ס"ק יא שהאריך בביאור השיטות בפירוש הסוגיא, ואביא תמצית דבריו להלכה, לדעת הרא"ש והטור, בחלק שלא נתן מעות המקח בטל לגמרי, ולכן יכולים שניהם לבטל גם שאר המקח, אלא שבה יד החוזר על התחונה, שאם בא המוכר לחזור מכל המקח מהמת שלא נתן לו המעות בזמן, הברירה ביד הלוקח לתבוע מעותיו שכבר נתן לו, ואז מוטל על המוכר לפרוח ולמכור מכל אשר יכול כדי להחזיר ללוקח מעותיו במזומנים, ואם רוצה הלוקח יכול לומר לו תן לי קרקע כנגד מעותי שנתתי לך ואיני רוצה במעות, אבל אין זה מדין קיום המקח הראשון, שמכיון שרוצה המוכר לחזור נתבטל כל המקח, ולכן אם נתייקרו קרקעות מזמן המקח הראשון, נותן לו קרקע כשער של עכשיו, ומ"מ נקרא המוכר מזיק במה שחוזר מכל המקח, ולכן צריך ליתן לו קרקע מעידית שבנכסיו כדין מזיק ואם בא הלוקח לחזור מכל המקח, אף בלא חזרת מוכר הרשות בידו, שכל שהמוכר יכול לחזור יכול גם הלוקח לחזור אלא שאז יד המוכר על העליונה, והברירה בידו לתת לו מעותיו, או אם ירצה יתן לו קרקע תמורת מעותיו, אלא שדינו כבע"ח שמשלם בזיבורית (אף שבשאר בע"ח תיקנו שישלם מבינונית משום נעילת דלת בפני לוים, כאן לא שייך תקנה זו), ועי' ט"ז שם, ובנתידה"מ העלה שלדעת הרא"ש המקח כנגד מה שלא נתן נתבטל מאליה, ודין ידו על התחונה נאמר על החוזר בכנגד המעות שנתן, אף על פי שאינו חוזר אלא משום שהשני חזר מכנגד החוב, אין זו חזרה שיוכל לחזור גם מכנגד המעות, עיין שם שהאריך בביאור הרא"ש, ועי' בדבריו סימן קצב סק"ד. ולשיטת הר"ן והג"י (וכן דעת הרמב"ן והרשב"א), ביאר הסמ"ע שמקח השדה כנגד המעות שנתן קיים מעיקר הדין, ואין יכולים לחזור רק מחלק המקח כנגד המעות שלא נתן, ובה אמרו יד החוזר על התחונה, שאם יבא המוכר לחזור מכל המקח, יכול הלוקח לעכב עליו ולומר לו תן לי קרקע כנגד המעות שנתתי לך, שמקח חלק זה לא נתבטל, ומ"מ הרשות ביד המוכר לתת חלק הזיבורית שבאותה שדה כנגד מעותיו, כיון שלא פירש איזה חלק קונה, ה"ז כמוכר חצי שדה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים⁸⁸ שכנגד המעות שנתן המקח קיים, אלא שאם רוצה אחד מהם לחזור מהחלק שכנגד החוב יכול גם השני לחזור, ויד החוזר על התחתונה, וי"א⁸⁹ שמן הדין כל המקח בטל, ולגבי החזרת המקח שכנגד המעות שכבר נתן אמרו שיד החוזר על התחתונה.

יש אומרים⁹⁰ שאם הקנין היה בשטר, ונתבטל חלק מהמקח נתבטל כולו⁹¹.

סתם, שיכול המוכר לתת לו הכחוש שבו, ואם ירצה הלוקח יכול לומר אם אתה רוצה לחזור מחלק המקח שכנגד החוב, ברצוני לחזור מכל המקח והחזר לי מעותי, ואז אם ירצה המוכר לתת לו קרקע תמורת מעותיו נותן כשער של עכשיו מעידית כדין מוזיק או מטעם קנס (ולחלץ כתב הסמ"ע שגם לשיטה זו אם רוצה הלוקח דוקא מעות חייב ליתן לו), ואם בא הלוקח לחזור (עפ"י הכלל שכל שצד אחד יכול לחזור יכול גם השני לחזור) מחלק שכנגד החוב, יכול המוכר לחזור גם מחלק שכנגד המעות, ואז מתבטל כל המקח, והמעות שביד המוכר הן כחוב עליו, ואם ירצה יתן לו מעות, ואם ירצה יתן לו קרקע מוזיבורית כפי שער של עכשיו, אבל אם אין המוכר רוצה לבטל המקח הראשון והלוקח רוצה לחזור מהחלק שכנגד החוב, נשאר הדבר כמו שהיה שקנין חצי השדה קיים והחצי השני מתבטל, ונראה שגם בזה נותן לו חצי הכחוש שבשדה.

ובדעת השו"ע, שהוא לשון הרמב"ם, כתב הסמ"ע דס"ל כשיטת הרא"ש והטור, אבל הגר"א ס"ק יב כתב שלדעת הרמב"ם אף בלא חזרה בטל כל המקח, ולדעת הרא"ש והטור אינו מתבטל מאליו, ורק כשבא אחד מהם לחזור (וכתב בערוה"ש שיש נ"מ אם קידש הלוקח אשה בחלק שכנגד מעותיו, שלדעת הרמב"ם אינה מקודשת, ולדעת הרא"ש והטור מקודשת), ועי' בדבריו בס"ק טו. ומעתה לדעת הרא"ש והטור יש כאן בטול מקח על כל הקרקע, וכשמחזיר לו המוכר המעות, בין בחזרת מוכר בין בחזרת לוקח, מחזיר מדין בע"ח או מדין מוזיק, וכשנותן לו קרקע אין זה מצד קיום המקח הראשון, ונותן לו כשער של עכשיו. ולדעת הר"ן, אם נותן לו קרקע כנגד המעות שנתן הרי זה מצד קיום המקח הראשון, ונותן לו כפי השער שפסקו, אלא שנותן הכחוש שבו, ולכן תמהו האחרונים על הגהת הרמ"א בדברי השו"ע שברישא בחזרת לוקח שנותן לו המוכר קרקע מוזיבורית, הגיה הרמ"א שנותן לו כפי השער של עכשיו, ובסיפא בחזרת מוכר שנותן מהיפה שבה, כתב הרמ"א כשער שפסקו, ובנתיחה"מ סק"ו הגיה והחליף הגהות הרמ"א, שמפרש כפירוש הר"ן, ולכן ברישא גבי חזרת לוקח והמוכר רוצה לקיים המקח הראשון, נותן לו מוזיבורית שבשדה זו כפי השער שפסקו, שהרי בתורת קיום המקח הראשון הוא, אבל בסיפא גבי חזרת מוכר ובא הלוקח לחזור מכל המקח, נותן לו מהיפה כשער של עכשיו, כדין גוביינא או מוזיק, אבל אה"נ אם רוצה המוכר לתת לו קרקע מדין קנין, נותן לו כשער שפסקו, אבל אז אינו נותן לו עידית, וכמ"ש לעיל בשיטת הר"ן, וכתב הנתיחה"מ שהעיקר כדעת הר"ן, וכן משמע מדברי הגר"א שכן דעת רוב הפוסקים. ונראה ללמוד מכאן שבכל ביטול מקח מחמת מום או מעות, מתבטלת גם פסיקת השער, ואף אם מתרצים להחזיר המעות בחלק מהסחורה, נותן לו כשער של עכשיו, ובאופן שמדינא חלק המקח קיים, אם מתרצים שיתן לו דמים, הרי זה מדין דמי המקח כפי השער שפסקו, וכמו שנתבאר לעיל, ועי' חו"א חו"מ סימן יג.

⁸⁸ כשיטת הר"ן ושאר ראשונים

⁸⁹ דעת הרא"ש והטור, ולדעת הסמ"ע גם דעת השו"ע והרמב"ם כן.

⁹⁰ רמ"א שו"ע שם טז

⁹¹ וה"ה בקנין סודר, שאין קנין לחצאין, וסיים הרמ"א שאם התנה הכל לפי תנאו, ולכאורה כוונתו שאם התנה שיקנה בשטר כנגד מעותיו, קנה, אבל בנתיחה"מ ס"ק יא פירש שאם התנה שיקנה בכסף לבד בלא שטר, קנה עכ"פ כנגד מעותיו, אף על פי שהשטר הוא על כל השדה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

היה המקח⁹² במטלטלין והוא דבר שאינו ניתן להתחלק, כגון בעל חי ואפילו בהמה כשרה אינה עומדת להחלק, שבחייה עומדת גם לחליבה או למלאכה⁹³, במקום שמקצת המקח מתבטל מחמת יוצא ונכנס אחר מעותיו, מתבטל כל המקח.

ט. המלוח את חבירו על המשכון ונכנסה השמיטה ... אם

היה משכון כנגד הלואתו אינו משמט ואם לאו משמט

כבר התבאר במסכת גיטין דף לו. שמצות עשה⁹⁴ להשמיט המלוח בשביעית שנאמר (דברים טו פסוק ב) שְׁמוּטָה כָּל בְּעַל מִשְׁחָה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְּרֵעֵהוּ והתובע חוב שעברה עליו שביעית אפילו אם לא שילם לו הלוח⁹⁵ עבר על לא תעשה שנאמר (שם) לֹא יִגַּשׁ אֶת רֵעֵהוּ⁹⁶ וְאֶת אֶחָיו⁹⁷.

איסור לאו זה נוהג בכל מלוח, בין במלוח כספים בין במלוח אוכלין או חפצים כל שהלוחו דברים שאינם חוזרים בעין, השביעית משמטת ואם

⁹² שו"ע ונו"כ שם יז

⁹³ אבל כשעומד להחלק קונה בו כנגד מעותיו כדין קרקע, אמנם בשו"ע כתב שבוה חלוק קרקע ממטלטלין, וכתב הסמ"ע שבקרקע אף כשאין בה דין חלוקה קונה כנגד מעותיו, שראוי למכור למי שיש לו שדה בצדו, והט"ז חולק, ומ"ש הראשונים החילוק בין קרקע למטלטלין אינו אלא משום שדרך קרקע להחלק, ועוד כתב שבמטלטלין אין יד החוזר על התחונה, אלא אם יש כדי לחלק נזמל כל אחד חלקו, ואם אין בו דין חלוקה בטל המקח לגמרי ומהזיר לו מעותיו, משא"כ בקרקע אף על פי שאין בה דין חלוקה, אם חוזר המוכר יד לוקח על העליונה שצריך לשלם לו כדין מוזיק, ונותן לו קרקע מעידית, אבל במטלטלין כל מילי מיטב הוא, ואה"נ אם הלוקח חוזר שוה דין מטלטלין לדין קרקע, וכתב הקצה"ח שדברי הט"ז הם אליבא דשו"ע שפסק כהר"ן שנותן לו מעידית שבה כדין מוזיק, אבל לשיטת הרא"ש והטור שנותן לו מעידית שבנכסיו, עדיף מדין מוזיק, שהרי יכול לכופו שיתן לו קרקע אפילו כשיש לו מעות, וא"כ אפשר דאע"ג דבעלמא כל מטלטלין מיטב הם, כאן אינו יכול לסלקו בשאר מטלטלין, וכתב ליישב סברת הט"ז דדוקא במקח קרקע יש מקום לומר שיכול הלוקח לתבוע קרקע, שהרי רצה לקנות קרקע, אבל במקח מטלטלין ודאי שאינו יכול לתבוע קרקע, והדרינן לכללא שבמטלטלין אין חילוק בין עידית לזיבורית, ויכול לסלקו בכסף או בשוה כסף, ובנה"מ העלה שיש חילוק בין קרקע למטלטלין, שבמטלטלין אף כשהמוכר רוצה לבטל המקח שכנגד החוב אין המוכר יכול לחזור גם משאר המקח, עיין שם, ועי' חזו"א חו"מ סימן יג.

⁹⁴ רמב"ם שמיטה ויובל פ"ט ה"א

⁹⁵ דרך אמונה שם ס"ק ד

⁹⁶ ובגוי אין שייך לאו זה ואדרבא דעת הרמב"ם בפ"א ממלוח ה"ב "ומצות עשה לנגוש את העכו"ם ולהצר לו שנאמר לנכרי תגוש מפי השמועה למדו שזו מצות עשה": אמנם הרמב"ן בשורש ו ומאירי בב"מ ע"ב כתבו שאינו מצות עשה לנגוש אלא לאו הבא מכלל עשה שלא יגוש את רעהו

⁹⁷ אבל אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה (חינוך מצוה תעה) וכן הוא לאו שניתן להשבין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תבעם עובר בלאו זה⁹⁸. אבל השאילו הפצים שחוזרים בעין, אין השביעית משמטת⁹⁹.

שביעית משמטת את המלוה¹⁰⁰, ואפילו מלוה שבשטר שיש בו אחריות נכסים ה"ז משמיט¹⁰¹

המלוה על המשכון¹⁰², אינו משמט דהוי ליה של אחיך בידך י"א דוקא מה שכנגד המשכון חשוב בידך ואינו נשמט ומה שהלוהו יותר משמט¹⁰³. ויש מי שאומר שאף היתר על המשכון אינו משמט על ידי המשכון חשוב ככולו בידך.

משכנו¹⁰⁴ שלא בשעת הלואתו, על ידי בית דין, אע"ג שצריך להחזירו לו בלילה בכלי לילה, או ביום בכלי יום, מדין השבת העבוט, דינו כמלוה על המשכון כיון שבשמחזירו אינו אלא כמשאילו לצורך הלילה או היום בעת צרכו. וי"א¹⁰⁵ שאפילו אם תפס מהלוה בתורת משכון, אינו משמט. אבל אם לא תפס בתורת משכון הרי הוא משמט¹⁰⁶

⁹⁸ מלאכת שלמה פ"י מ"ב דשביעית בהנה"ה

⁹⁹ ריטב"א מכות ג ע"ב ד"ה ל' יום בשנה

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁰¹ ולא אמרינן דכגבוי דמי בגלל שיש בו אחריות, והוי ליה כשל אחיך בידך, אלא שלך ביד אחיך הוא דהא מחוסר גוביינא ומשמט (לבוש שם ב) ואפילו תפס מוציאין אותו מידו (מנחת חינוך שם אות ז)

¹⁰² שו"ע ונו"כ שם יב

¹⁰³ דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך דהיינו הלואה שלך שהיא ביד אחיך שלוח ממך תשמט ולא כשיש משכון בידך מאחריך וגם אינו צריך לנגשו כיון שיש לו המשכון ודעת הי"א שכיון שנתרצה לקחת משכון זה כנגד ההלואה כולה הרי הוא כאילו יש בידו כנגד כל ההלואה (סמ"ע ס"ק א וס"ק כד)

¹⁰⁴ שו"ע ונו"כ שם יג וסמ"ע ס"ק כה

¹⁰⁵ דלא כתומים דס"ל שתפיסה אינו מועיל

¹⁰⁶ קצות החושן שם ס"ק ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

